

CSINTA SAMU 2020.09.24 23:05 **Futballhamlet –**
Csinta Samu publicisztikája

Grosics Gyula talán most azt mondaná, nincs az egészben semmi újdonság. A magyar labdarúgás legnagyobb kapusainak egyike ugyanis nemcsak világklasszis képességeivel, hanem világújdonsággal is szolgálva cáfolta meccsről meccsre ama – rá nézve kissé dehonesztáló – tézist, amely szerint az Aranycsapat legnagyobb „trükkje” abban állt, hogy mindig több gólt rúgott, mint az ellenfél. A teljes saját térfelet működési területének tekintő dorogi kapus nagyszerű érzékkel irányította a védelem munkáját, együtt élt a játék minden mozzanatával, szükség esetén kapuját messze elhagyva igyekezett elhárítani a veszélyt. Minden kapus bolond, legyintettek kezdetben kalandozásai láttán, aztán lassan megszületett a márkanév, világszerte a magyar válogatott negyedik hátvédjeként kezdték emlegetni. Miközben ruganyossága és a reflexei is egészen egészen kiválóak voltak, a labda gyors és pontos továbbításával sok ellentámadás eredőjénél is ott találjuk.

Ehhez képest korunk kapuvédőinek mezőnyjátéka legfeljebb annyiban mond újat, hogy tömegjelenséggé, illetve a modern kapus kötelező erényévé vált. Ellenkező esetben súlyos hiányosságává. Persze ha egy edző olyan helyzet elé kerül, hogy a klasszikus igényeket mindenben teljesítő, a rolót garantáltan lehúzó, illetve egy jobbal-ballal egyaránt remekül cselező, indító kapus között kell választania, bizonyára ma is az előbbit teszi be a kezdőbe. Csakhogy a kapott gól nélküli teljesítmény időleges, legfeljebb perccsúcsokkal, mintsem az örökkévalósággal kecsegtet, egyre inkább a tíz centerezésből csak nyolcat abszolváló, de a gurigázásba biztonsággal bevonható kapus áll nyerésre. Szemben a bravúrra bármikor képes vonalkapussal, aki azonban csak akkor merészkedik három méternél nagyobb távolságra, ha a háta mögött petárdasorozatot robbant az ellenséges szurkolótábor.

Ennek megfelelően az egyes számú mez birtokosának – bár ez a szinonima egyre inkább szimbolikus jelleget ölt – felkészítése annyira összetetté vált, hogy az amúgy is speciális tréningben a rövid passzos játék vagy az irányváltással való indítás fejlesztésére szánt idő konkurál a keresztlépés utáni vetődés gyakorlásával. Miközben a kézből való pontos kirúgás már rég a szakma alapfogalmai közé tartozik. A trendek egyre inkább felértékelik a mindenkori kapus szerepét, miközben az elviselhetetlenség határáig pakolják rá a súlyt. A jelenség részben hasonlít ahhoz, amikor a világhálós hírzuhatag egyre növekvő volumenével az emberi agy befogadó- és szintetizálóképessége nem tud lépést tartani.

A kapus mindig is egyéni sportolónak számított az amúgy ízig-vérig csapatjáték sportágakban, legfeljebb nem volt kifejezés a jelenségre. Sokáig elegendő felismerés sem, a helyzet

különlegességét azonban jelzi, hogy a csapatoknál hamarabb jelentek meg a kapusedzők, mint mondjuk az erőnléti trénerek. A szerepkör magányossága, a korrigálás lehetősége nélküli hibázás állandóan kísértő fatalitása olyan speciális felkészítést igényel, amely többféle tudás elegyét feltételezi az edző, illetve annak elsajátítási képességét a futballista részéről. A szerepkörnek éppen eme szélsőségessége magyarázza azt is, miért vonzódnak hozzá a gyerekek. A magát nagy futballistának álmódó kissrác ugyanis a legritkább esetben akar világklasszis balhátvéd lenni. Gólokat lövő középcsatár vagy tizenegyest hárító kapus igen, de sokat szerelő, robotként zakatoló középpályás aligha. Ha mégis, előbb pszichológushoz küldik deviáns magatartási jelekre való hivatkozással.

Ministráns gyerekből nem lesz futballista, tartja a mondás, kapus meg végképp nem – a cáfolatot éppen a dorogi templom egykori ministránsa, Grosics jelenti. Bizonyos fokú agresszivitás nélkül semmiképp, hiszen kiszolgáltatottságában kell tekintélyt szereznie a támadókkal szemben, játékba avatkozni – nem utolsósorban azért, mert a saját testi épségét is csak így óvhatja meg. A határozott fellépés, a magabiztosság ugyanakkor elbizonytalanítja az ellenfelet, és ezzel párhuzamosan biztonságérzetet, nyugalmat kölcsönöz csapatának. Akárcsak a higgadság. Az állandóan vibráló, veszekedő kapus ugyanis leginkább a saját idegességét vezeti le, ezzel azonban elbizonytalaníthatja a társakat, oda a védők nyugalma, egysége.

Mentális téren a bátorság emeli jóval a mezőnyjátékosok fölé, hiszen nincs több olyan poszt, amelyen ilyen sűrűséggel kell kemény helyzetekben beavatkozni: rúgó lábra kivetődni, közvetlen közelről keményen meglőtt labdák útjába állni, a kapufával, a beíveléseknél játékosok sűrűjével ütközni. Vagy éppen a hiba utáni talpra állás képessége is jellemzi, hiszen ha ront, már csak a jó szerencse segíthet. Kulcskérdés, hogy képes legyen azonnal a további játékra koncentrálni, mert másodperceken belül érkezhethet az újabb lövés, beadás vagy éppen hazaadás.

És máris ott találjuk magunkat, ahol a part szakad. Napjaink futballjában ugyanis néha többet van a kapusnál a labda, mint egy kevésbé aktív mezőnyjátékosnál. A letámadás, illetve az azzal való fenyegetettség nyomán sokszor kerül az utolsó emberhez – közben a türelmetlen, a taktikához mit sem értő közönség éktelenül fütyül –, neki meg használható módon kell megjátszania, ha dicséretet akar besöpörni, besorolást a modern kapusok kasztjába. Amikor e sorokat írom, nem tudhatom, hogy Manuel Neuer (Bayern München) a csütörtök késő esti budapesti Szuperkupa-meccsen igazolta-e, hogy ő a kategória egyik legjobbját. Mert hiába számít azóta is az egyik legtöbbet nézett futballjelenetnek 1995-ös skorpiórúgása a Wembleyben, a kolumbiai „őrültről”, René Higuitáról ma is inkább az a kép ugrik be, amikor az 1990-es világbajnokságon Roger Milla elveszi tőle a labdát, és továbbjuttatja Kamerun válogatottját.

Higuaita mezőnyjátéka természetesen nem egy csapat taktikai rajzának volt a része, napjainkban viszont szinte nincs mérkőzés, amelyen ne fordulnának elő olyan életveszélyes helyzetek, amelyek a kapus büntetőterületen belüli játékba hozásából fakadnak. Mert hiába zajlanak ezek a jelenetek ugyanannyi négyzetméternyi területen, mint a pálya egyéb részein, a kapu közelében elakadó labda nagyságrendekkel súlyosabb fenyegetést jelent. Néhány napja a Premier League-ben a Chelsea-kapus Kepa próbálkozása hiába tetszett magabiztosnak és tudatosnak, amint Tomorinak a kapu torkába hazajátszott labdáját a tőle öt méterre álló Jorginhohoz akarta továbbítani, az elakadt a liverpoolos Manében, és megvolt a baj.

Közismert – és vitatott – a kézilabdakapusok szerepvállalásának átértelmezése, azaz helyükbe mezőnyjátékos beküldése, ha (főleg emberhátrányban) támad a csapatuk. A szakemberek szerint a futballban is valami hasonlót, a számbeli egyensúly visszaállítását vagy emberfölény kialakítását célozza a kapus mezőnyben „hasznosítása.” A kísérlet közvetlen haszna egyelőre nehezen érzékelhető, illetve kimutatható, leginkább akkor, ha egy hosszú kirúgást követően máris helyzet alakul ki a másik kapu előtt. Sokkal könnyebben „dekódolhatók”, ezáltal maradandóbbak azok a hibák, amelyek végén ott áll a fél csapat, a labdarúgók egy része kezébe temeti az arcát, mások pedig vigasztalni próbálják a merev arccal révetegen néző, de meggyőződéseim szerint a sírás határán lévő kapust, akit előzőleg társai hoztak nehéz helyzetbe. Végző megoldásként vagy a taktika részeként.

Persze az újítások többségének többször is ki kell állnia a puding próbáját, amíg elfogadják. Egyelőre a kísérletezés zajlik, sokszor megfelelő alany hiányában. Márpedig kicsit úgy van ez, ahogy azt színházi körökben tartják: egy társulat akkor játszik Hamletet, ha megvan hozzá a Hamletje.

De lehet, hogy ezt Grosics annak idején nem is tudta.